

NOVÉ POZNATKY O STAVEBNÍM VÝVOJI KOSTELA NAROZENÍ PANNY MARIE V KOSTELCI NAD VLTAVOU

JAN ADÁMEK - JIŘÍ VARHANÍK

K východu orientovaná budova kostela Narození Panny Marie v Kostelci nad Vltavou (okr. Písek) s nevysokou, ale zdaleka viditelnou hranolovou západní věží je situována uprostřed nevelkého původního hřbitova, vymezeného kamennou omítanou ohradní zdí na východním okraji vrcholu výrazného návrší.

Jednolodní budova kostela má poměrně složitou hmotovou skladbu. Sestává z plochostropé lodi se stejně širokou západní věží, transeptu o obdélném křížení a ramenech přibližně kvadratického půdorysu, jejichž výškové vyvinutí však nedosahuje úrovně hlavní římsy lodi a jí šířkově i výškově odpovídajícího presbytáře. Ten je zakončen závěrem o třech stranách osmiúhelníka s jednou odstupněnými opěráky na hranách. Na východě k závěru přiléhá nízký obdélný přístavek sakristie. Na západní straně ramen transeptu jsou do koutů mezi nimi a lodí vloženy patrové přístavky s emporami, jejichž šířka i výška odpovídá rozměrům ramen transeptu.¹⁾

Transept a presbytář jsou sklenuty křížově do žeber klínového profilu s výžlabkem. Žebra vyběhají přímo, s výjimkou jediné dvojice polygonálních konzol na rozhraní klenebních polí presbytáře a závěru.

Střecha lodi, krytá prejzy, bez odstupnění přecházející na pres-

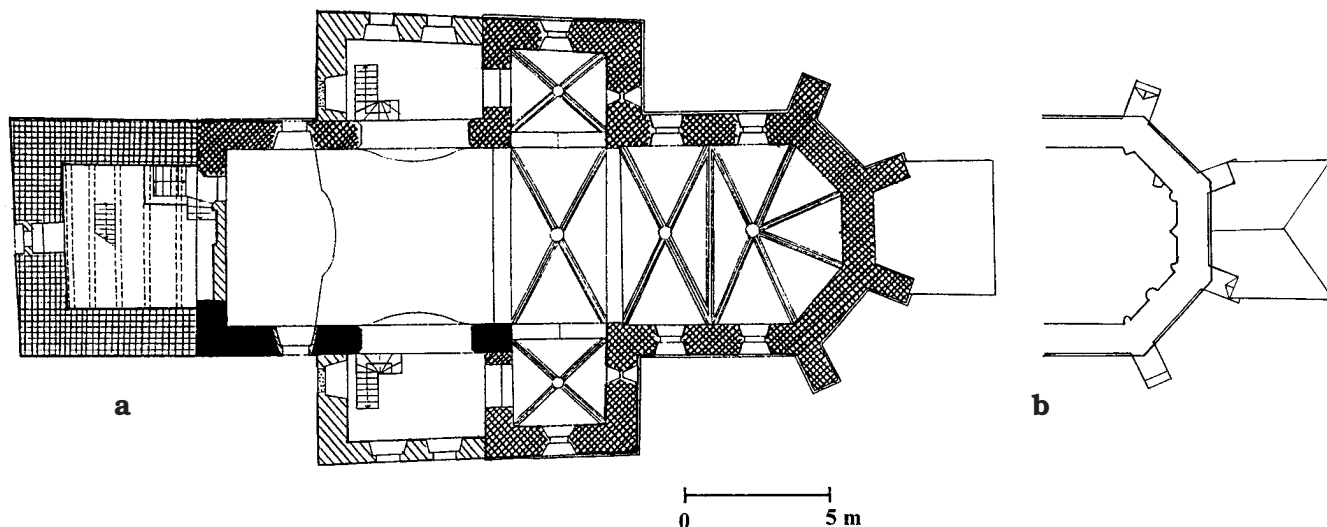

Obr. 1: Kostelec nad Vltavou, kostel Narození P. Marie, pohled od jihu (všechny snímky autor, 1999 - 2000).

Obr. 2: Kostelec nad Vltavou, kostel Narození P. Marie, pohled na presbytář a jižní rameno transeptu od jiho-východu.

1) J. Varhaník, Rozsah raně středověké stavební periody v kostele Narození P. Marie v Kostelci n. Vltavou, *Urbes mediae aevi*, Praha 1984, s. 97 - 102. Zde uvedena dosavadní literatura.

Obr. 3: Kostelec nad Vltavou, kostel Narození P. Marie, a - půdorys v úrovni 1. patra věže, b - půdorys závěru v úrovni římsy.

bytář, je na východě zakončena závěru odpovídající valbou. V půdním prostoru je poměrně složitá situace po obou stranách lodi. Koruny jejího zdiva vrcholí na vnější straně kamennou fabionovou římsou (tvořenou deskou a výžlabkem) z rozměrných žulových bloků. Přiléhající zdivo západního průčelí ramen transeptu je sníženo a římsa odsekána. Na severní straně je však zřetelné, že se zde pravouhle zalamovala. Část horní partie severního průčelí lodi, patrná z půdy severní oratoře, je z omítaného lomového zdiva. Nad podlahou půdy je na jeho lici viditelný segmentový pas sestavený z cihel, náležící záklenku otvoru oratoře otvírajícímu se do lodi. Na jižní straně je líc odpovídajícího průčelí lodi vyzděn z poměrně vysokých kvádrů a obsahuje záklenek půlkruhového okénka, zazděného lomovým zdivem. Část spar je vyklínkována menšími plochými kameny, zejména spára pod bloky tvořícími římsu.

Na půdě nad presbytářem je patrný cihlový rub klenbových kápí. Převažují cihly o výšce pouhých cca 5 cm a délce převážně 24 - 25 cm. Nad nimi vystupuje vnitřní líc neomítaného lomového zdiva.

Mimořádně pozoruhodný jev byl zaznamenán nad klenbou závěru. V závěrovém polygonu vystupují v koutech a přibližně uprostřed jeho stěn v úrovni koruny zdiva směrem dovnitř konzolovitě vyložené kamenné bloky, od nedokonalé opravených, respektive poškozených bloků, až po téměř amorfní lomové kameny. Jediným společným rysem je důsledné dodržení roviny odpovídající koruně zdiva závěru, pouze severní má úroveň horní plochy 10 cm pod korunou zdiva. Účel těchto prvků není jasný, zřejmě měly nést jakousi konstrukci, spočívající též na koruně zdiva závěru. Ze situace nad rubem klenby je zřejmé, že zde existovala od počátku a nemohl ji předcházet trámový strop či dřevěná klenba, s níž by bylo možné spojit popisované nosné prvky.

Krov nad lodí a presbytářem je věšadlové konstrukce, s podélným ztužením v ose dvěma řadami asymetrických ondřejských křížů nad sebou. Některé prvky, krokve i hambalky vykazují stopy po předchozím použití v jiné konstrukci (?). Vazné trámy jsou nad lodí dodatečně zdvojeny. Dodatečný je zásah ve střední části, jímž byly připojeny delší krokve pultových střech nad rameny transeptu a oratoře-

mi. V těchto místech byly odstraněny původní pateční vzpěry a zřejmě i sloupky. Sloupky nad lodí vykazují ve spodní části neobsazené dlaby po páskách, které je zřejmě spojovaly s odstraněnou spodní vaznicí. Sloupky jsou od západu k východu na západní straně číslovány záseky dláta, obdobně jsou značena ramena ondřejských křížů na severní straně. Značeny jsou rovněž na západní straně vzpěry plných vazeb. Východní část krovu nad presbytářem má zachovanou spodní vaznicí.

Úsek jižní zdi lodi s kvádrovým obkladem a půlkruhovým záklenským zazděným okénkem, patrný z půdy jižního přístavku s oratoří, dovoluje předpokládat románský původ kostela.²⁾ Vzhledem k vyklínkování některých spar menšími plochými kameny však není vyloučeno, že alespoň část líce byla přezděna. Určité rozpaky by mohla vzbuzovat zazdění, shodně utvářené okénka podobných rozměrů na východním průčelí ramen transeptu, jejichž špalety jsou však omítnuté a nedovolují ověřit charakter zdiva. S ohledem na nepublikovaný nález půlkruhově završených oken lodi gotického kostela v nepříliš vzdáleném Hodušíně lze s určitou výhradou připustit možnost, že tato okénka mohou náležet až gotickému slohovému období.³⁾

Naproti tomu užití kvádrového obkladu lze považovat za poměrně bezpečnou indicii románského původu kostela, a to nikoli až v poslední fázi tohoto slohového období, kdy se v jihočeské oblasti užívalo důsledné lomového zdiva. Hypoteticky tedy lze předpokládat stavbu románského zděného kostela již koncem 12. či v 1. třetině 13. století, a to nejspíše v návaznosti na stavební aktivitu v nedalekém Milevsku. Není vyloučeno, že vzhledem k významu stavebníka, kterým byl břevnovský benediktinský klášter, a výrazné poloze lokality její osídlení sahá hlouběji do minulosti, a že tedy měla zjištěná stavba románského kostela staršího předchůdce. Jeho existence by ovšem mohla být prokázána pouze archeologicky.

2) Okénko s úsekem kvádrového líce zdiva lodi identifikoval J. Škabrada, Zjištění románské stavební etapy v kostele narození P. Marie v Kostelci n. Vltavou, okr. Písek, *Archaeologia historica* 5, Brno 1980, s. 329 - 333.

3) A. Podlaha - E. Šittler, *Soupis památek historických a uměleckých v král. českém, politický okres milevský*, Praha 1898.

Rozsah předpokládaného románského zdiva negativně vymezuje okosený sokl, který obíhá celou gotickou stavbu a který je patrný i v dnešním interiéru. Z jeho průběhu lze usuzovat, že románské stavbě náleží jižní a s určitou mírou pravděpodobnosti také alespoň část západní zdi lodi, kde sokl chybí.

Zásadní gotickou přestavbu a rozšíření kostela směrem k východu dokládá nápadně klesající úroveň terénu tímto směrem. Podle průběhu uvedeného soklu k ní patřil presbytář s transeptem a severní zeď lodi. Lze soudit, že kostel byl rozšířen ve středověku obvyklým způsobem, kdy starší, menší stavba byla zčásti obestavěna zdivem novostavby a konstrukce, které pak již netvořily součást obvodního zdiva, byly odstraněny.

Ve starší literatuře byla tato gotická fáze kostela spojována s činností písecko-zvíkovské huti, činné v okolí ve 3. čtvrtině 13. století, ale podle tvarosloví klenebních žeber, konzol a zejména svorníků, které obíhá profil žeber, stejně jako prostorového utváření klenebních kápí v ramenech transeptu je zřejmé, že jde o stavbu podstatně mladší.⁴⁾ Tvarosloví svorníků představuje subtilnější a pokročilejší období masivního svorníku z milevského premonstrátského opatství, který byl v roce 1999 deponován do městského muzea. Pravidelné střídání tvarů na vrcholcích opěráků představuje pozoruhodný příklad neobvyklého výtvarného řešení této partie stavby a již dříve bylo dáno do souvislosti s obdobným jevem na presbytáři kutnohorského kostela sv. Jakuba. Přestože bezprostřední vzájemná souvislost obou staveb není pravděpodobná, lze předpokládat, že řešení užitá v Kostelci je produktem téhož proudu slohového vývoje, a že tedy není od velkého městského kostela kutnohorského příliš časově vzdáleno.

Vzhledem k datování cenného souboru vrcholně gotických nástěnných maleb na stěnách závěru před polovinu 14. století lze soudit, že ke gotické přestavbě kostela došlo nedlouho předtím, v průběhu jeho první poloviny, resp. druhé čtvrtiny.

Jediným dokladem stavební aktivity v období relativní prosperity panství za Švamberků v 16. století jsou dva v druhotné poloze osazené pravouhlé portály s bohatě profilovaným ostěním. Přetínání prutů ostění portálu z presbytáře do sakristie je charakteristickým výtvarným projevem nejpozdější gotiky, nápadně mělká profilace poukazuje spíše již k renesančnímu slohovému názoru. Portálky lze nejspíše datovat do druhé čtvrtiny 16. století. Rozsah přestavby kostela však za současného stavu poznání nelze vysledovat vzhledem k radikálním zásahům na počátku

Obr. 4: Kostelec nad Vltavou, kostel Narození P. Marie, koruna zdiva závěru s konzolovitě vyloženými prvky nad rubem klenby.

17. století a v průběhu třicetileté války, majícím ještě pozdně renesanční charakter. K bližší, byť bohužel nikoli zcela bezpečné orientaci ve stavební historii kostela v této době přispívají jednak nejstarší zprávy písemných pramenů, jednak výsledky exaktních metod, konkrétně dendrochronologická analýza provedená ing. J. Kynclem.⁵⁾

Stavba věže je uváděna k roku 1616, ovšem již dříve byly v letech 1597 a 1612 pořízeny zvony.⁶⁾ Kde byly umístěny, zda ve starší beze stop zaniklé věži či volně stojící nedochované zvonici, není známo. Podle dendrochronologického posudku byl dub, použitý na poslední východní trám stropu prvního patra věže, smýcen po roce 1614, což by mohlo odpovídat zprávě písemných pramenů o stavební činnosti v roce 1617, která byla dílem v písemných pramenech uváděných Vlachu. Obdobně je podle patrného zhlaví jednoho z trámů řešen strop přízemí, takže i s přihlédnutím k síle zdiva se přízemí a první patro věže jeví jako produkt jediné stavební fáze. Věž byla kryta prejzy. Ná-

5) J. Kyncl, Znalecký posudek č. 107- 37/99 na dendrochronologický rozbor dřevěných stavebních prvků vybraných objektů v okresech Písek a Louny, nepublikovaný elaborát; J. Kyncl, J. Dobrý, Dendrochronologie - Botanický ústav AV ČR a přidružená pracoviště výsledky z let 1998 a 1999, in: Dendrochronologie - výsledky let 1998 a 1999, příloha časopisu Zprávy památkové péče 60, 5/2000.

6) K drobnějším úpravám věže došlo již roku 1612 při pořízení nového zvonu (ten následoval po zvonu pořízeném již roku 1597 - viz SOA Třeboň, Vs Orlik, Kostelec nad Vltavou - kniha zádušních a kostelních počtů 1586 - 1636, kn. 776 - za který bylo zapláceno 155 kop) - Janovi Kaubovému za vápno 6 kop 20 gr; od nalámání 20 sáhů kamene, od sáhu po 18 gr; 6 kop; zvonáři dáno v Praze 178 kop 36 gr; kováři od kování zvonu 22 kop 20 gr; sprostní kovářským tovaryšům 40 gr; od přivezení zvonu dáno 4 kopy; Filipovi tesaři dáno na děláni zvonice 11 kop 30 gr (ibidem). SOA Třeboň, Vs Orlik, Kostelec nad Vltavou - kniha zádušních a kostelních počtů 1586 - 1636, kn. 776. V roce 1616 bylo ... Wlachům zapláceno od postavení věže při téměř kostele kosteleckým 144 kop 30 gr.; Filipovi tesařovi od postavení nové hranice též krovu 69 kop 58 gr; pokrývačům zapláceno od pokrývání poprejšování tíž věže, co zapotřebí bylo na téměř kostele a pobíjení bílým plechem vížky, od toho všeho dáno 26 kop; za 2 sudky plechu bílého a za cvoky v Praze zapláceno 40 kop; za 2 pece vápna vydáno 72 kop (tamtéž).

4) Takový názor zastával J. Kuthan, Gotická architektura v jižních Čechách, Praha 1975.

Obr. 5: Kostelec nad Vltavou, kostel Narození P. Marie, tesařské značky na zvonové stolici.

padná je nevelká výška dochovaného zdiva věže, ale ta zřejmě byla považována za dostatečnou vzhledem k dominantní poloze kostela v okolní krajině. Značná síla zdiva věže odpovídá dobovému trendu výstavby zvonice a kostelních věží období pozdní gotiky a renesance, vynucené užíváním rozměrných, a tudíž velmi těžkých zvonů i v menších venkovských kostelích. Není tedy důvodů k interpretaci věže jako refugiálního či dokonce obranného zařízení.

V roce 1635 byla podle zpráv písemných pramenů postavena nová sklenutá kaple se dvěma okrouhlými okny.⁷⁾ Mimo vši pochybnost jde o dochovaný přístavek pod pozdější jižní oratoří. Pozoruhodná je zpráva o vybourání kruchty a zazdění „starých dveří, kudy se do kostela choďovalo, usazení zase týchž veřejí v jiný místo“,⁸⁾ kterou by by-

lo lákavé spojit se zjevně druhotně použitým bohatě profilovaným goticko-renesančním portálem, osazeným v západním průčelí přístavku pod jižní oratoří. Dále byla pořizována dodnes dochovaná, byť zřejmě dodatečně upravená dubová stolice pro zvony, kterou lze s uvedenou zprávou písemných pramenů ztotožnit díky dendrochronologickému datování do doby po roce 1626. Pozoruhodná je zmínka písemných pramenů o nadezdění a peření prkny na věži.⁹⁾ Interiér prvního patra věže zřejmě sloužil jako kruchta, neboť se otvíral v celé své šířce do lodi půlkruhovým cihlovým obloukem. Jeho pořízení rovněž v roce 1635 odpovídá zpráva písemných pramenů o užití velkého množství cihel. V nevelkém časovém rozpětí tedy došlo k rozsáhlým stavebním změnám, týkajícím se věže včetně zvonové stolice. Nabízí se vysvětlení, že kostel utrpěl poškození v důsledku dramatických událostí třicetileté války nebo úderu blesku, avšak písemné prameny žádnou takovou okolnost nezmiňují a ve stavebním organismu kostela nejsou stopy násilného poškození a požáru patrné. Lze tedy, přes poměrně značné množství informací, připisat s určitou výhradou „Vlachům“ výstavbu jen spodních dvou podlaží věže, k nadezdění druhého patra došlo až v roce 1635. Nejstarší vyobrazení kostela od severu zachycuje věž v podobě, jakou získala snad již v roce 1635: zvonové patro je zapeřeno prkny, k severnímu průčelí věže přiléhá válcovitý přístavek s kuželovitou střechou, skrývající bezpochyby šnekové schodiště do prvního patra věže.

Písemné prameny nezachycují pořízení krovu, který podle dendrochronologického datování vzorků nad presbytářem byl zřízen v poměrně archaické podobě po roce 1666. Vzhledem k jeho jednotnému řešení není pravděpodobné, že partie, z nichž byly odebrány datovatelné vzorky, jsou pozdější vysrávkou staršího krovu. Blíže se nelze vyjádřit ke stáří stropu lodi. Uvedené dendrochronologické datování krovu by poukazovalo k jeho vzniku v téže době, ale s určitou dávkou opatrnosti nelze vyloučit ani jeho starší původ.

Další významnou úpravou bylo prolomení sedmi nových oken v roce 1696, a to čtyř před hlavním oltářem, dvou před malými oltáři - tedy pravděpodobně v ramenech transeptu a jedno na kruchtě.¹⁰⁾ Pozoruhodné je zjištění kovových závěsů ve vnějších špaletách oken. Dále je zmiňováno zazdění tří starých oken, nejspíše v závěru, zajiště souvisící s pořízením nového hlavního oltáře v roce 1693,¹¹⁾ který by je zřejmě zakrýval. Zmiňována je oprava štítů, náležejících bezpochyby ramenům transeptu, jak je zachycuje uvedené nejstarší vyobrazení kostela.

Zvýšení věže v roce 1762 spočívalo v pořízení zděného zvonového, posledního patra věže, které do té doby bylo dřevěné a zapeřeno prkny.¹²⁾ Těto úpravy pravděpodobně ná-

7) Janovi zedník z Velkého Víra od vyzdění nové kaple, sklenutí jí, udělání 2 okrouhlých voken, prolomení zdi a udělání dveří z kostela do též kaple a spravení týž jaké náleží, též vybourání staré zděné kruchty, vybourání kamenných veřejí a zazdění starých dveří kudy se předešle do kostela choďovalo, usazení zase týchž veřejí v jiný místo, prolámání předešlé kaple spravené z týž kobky i od jiného díla co při téměř chrámu Páně zapotřebí bylo ... Havlovi mlynáři z Kotejčiny od udělání nové kruchty dřevěné do téhož chrámu Páně, též spravení krovu nad kaplí a polatování pod cihlu, ... Vítkovi tesaři z Starého Sedla od spravení díla tesařského u věži při téměř chrámu Páně, udělání 2 jalových hranic, též jedné dubové hranice pro zvony, sebrání starého krovu a zase na větším díle z nového dříví udělání, od postavení téhož krovu, nadezdění o peření prkny i od jiného díla co tak při týž věži zapotřebí. Stěpánovi kováři zámeckému od spravování 4 kop hřebu prkenného, 3 hřebů velkých, do hranice též nárožních hřebů, 6 páncí ke zvonům, 3 pantů, 4 šroubů i 8 od 60 strychů vápna vypálení od 12 000 cihel zdících vypálení (Srov. SOA Třeboň, Vs Orlik, Kostelec nad Vltavou - kniha zádušních a kostelních počtů 1586 - 1636, kn. 776).

8) Tamtéž.

9) Tamtéž.

10) Níže psaným zedníkům od vylámání a zase zhotovení 7 nových voken v tomto chrámu Páně kosteleckém, poněvadž v téměř kostele hrubě tma bylo, totiž čtyř před velkým oltářem, dvou před malými oltáři a jednoho na kruchtě, též od zazdění třech starých voken v tomto chrámu Páně kosteleckém; ítem od spravování dvou štítů, od vycvikování a vomrštění týchž, jakož také zdi kostelních kde jest zapotřebí bylo, a od vybělení kostela vnitř i zevnitř, ku kterémužto vykonanému dílu 4 300 cihel zdících a 35 strychů vápna spotřebováno jest. (Srov. SOA Třeboň, Vs Orlik, Kostelec nad Vltavou - kniha zádušních a kostelních počtů 1691 - 1710, kn. 777.)

11) ... zhotovení jednoho velkého předního oltáře, na kterém za 41 zl 30 pracoval krumlovský truhlář Adam Hoffman - tamtéž.

leží i pořízení vstupního portálku do podvěží a stavba sakristie na východní straně za závěrem presbytáře, připomínaná poprvé v roce 1763.¹³⁾

Po úderu blesku v roce 1770 byl kostel opravován a roku 1777 došlo ke zřízení obou bočních oratoří,¹⁴⁾ z nichž jižní byla vybudována jako nástavba starší valeně klenuté kaple, zvané též „stará sakristie“ v koutě mezi lodí a jižním ramenem transeptu, zatímco obdobný přístavek na severní straně byl postaven od základů zcela nově. Obě oratoře v patře byly přístupné vnějšími, pravděpodobně dřevěnými schodišti od západu při průčelích lodí.

Vsazení kamenného ostění vstupu do sakristie, připomínané v r. 1799, se nejspíše týká portálku v jižním prů-

čelí sakristie na východní straně.¹⁵⁾ V roce 1887 došlo k prořazení arkád mezi přístavky s oratořemi a lodí v úrovni přízemí, avšak záměr zachycený plánem R. Marchettiho z roku 1886 snad nebyl v plném rozsahu realizován.

Nový průzkum kostela přinesl zejména upřesnění rozsahu gotické přestavby a zejména vzájemná komparace hmotných a písemných pramenů umožnila blíže osvětlit stavební vývoj památky v novověku, včetně nezanedbatelné stavební aktivity během třicetileté války.

K interpretaci kamenných bloků nad klenbou v závěru presbytáře přispěla prezentace tohoto jevu na konferenci v Nečtiněch, kde k němu zaujal stanovisko ing. J. Vinař.¹⁶⁾

12) Z roku 1761 je dochováno několik provedení rozpočtu na zvýšení kostelní věže vypracovaného polírem Franzem Fortinem. V úvodu rozpočtu je popsán stavební záměr: *So sey Kosteletzer Thurm so viel als jetzt ist von Holtz, wird von Maur aufgeführt, es wird .? sein gleich über den Gewölb einwendig die Maur l' Elle dieck die Maur zu legen, so bis auf jetzt gemauerten Thurm, wird einwendiger zulag ausgegleichen, da wirdt die Maur beim Thurm umb 8 Elle hoher aufgemauert und darauf ein Dach mit ein ober auch doppelten Cupel gesezt* (SOA Třeboň, Vs Orlik, Kostelec nad Vltavou - inventáře, aktový materiál 1637 - 1778, k. 40). Kostelní účty zaznamenávají *Widerherstellung des baufällig gewesten Kirchenthurms*, kdy bylo vyplaceno: *von Brechung und Gestühnung deren Mauersteinen 81 fl; von Ausbrennung deren Kalch und Ziegl 108 fl 8; denen Mauern, welche an Stelle des vorherig höltzernen Gebaues das gemauert an Thurm umb 2# Clastter höher aufgerichtet, 300 fl 42; Zimmerleuthen, welche zum Thurmbau des nöthige Holtz abgezimert, . 318 fl 43; Steinmetz, welcher einen steineren Steigen Stafel dan 4 Bancall-Steines zu denen Thurmfenst verfertigt 7 fl 8; Glaser von Machung eines Fensters in Thurm* (Srov. SOA Třeboň, Vs Orlik, Kostelec nad Vltavou - kniha zádušních a kostelních počtů 1723 - 1780, kn. 778). Celkem bylo (mimo stavební materiál) vyplaceno 1247 fl 7. Bylo spotřebováno 1811 strychu vápna, 13 400 střešních tašek, 9 800 zdicích cihel a 81 sáhů stavebního kamene. (tamtéž) Ve spisovém materiálu je k této stavbě dochován podrobný stavební rejstřík (SOA Třeboň, Vs Orlik, Kostelec nad Vltavou - inventáře, aktový materiál 1637 - 1778, k. 40 - *Register über den Kosteletzer Thurmbau mit Anfang Martii A. 1762, wie auch dasigen Spithall Garthen betreffend*).

13) Inventář z roku 1763 zmiňuje, že se zde nachází *sacristia nova et antiqua* (Viz SOkA Písek, fond Farní úřad Kostelec nad Vltavou).

14) O rozsahu škod a nové výstavbě informuje výčet nákladů na stavbu z roku 1777: *Von Donnerstreich erstlich der Thurm sehr stark beschädiget, ... als auch in der Mitten der Kirchen anderseithen Mauern*

*und eine alt gewölbt Sacristai zerspaltet, die von glatten brette Rohboden Fenster samt der Preyss Tachung gänzlichen zerrissen, hie und wieder an dem gänzlichen Kirchen gebau gross Löcher ausgerissen, nebst hinter dem hohen Altar einer neu erbauten Sacristei so Ao 1770, hieran ? schon der Aufgang gemacht, dann 2n Zuterrgeösterung der Kirchen von Grund neue seithen Oratoria, und Renovirung der gantzen Kirchen, Bainhauss ., Friedhofmauer .(Consignation deren jenigen ankösten, welche bey wieder Erbau und völligen Herstellung der lobwürdigen Kosteletzer filial Kirchen st. Maria Assumptionis so 1769(!) - tamtéž). Řemeslníkům, kteří pracovali na odstranění vypsanych škod byla vyplaceno: zedníkům 579 zl 45 kr, tesařům 226 zl 33 kr, pokrývačům 68 zl 42 kr, kameníkovi 21 zl 30 kr, truhláři 36 zl 36 kr, kováři 33 zl 37 kr, zámečnickovi 60 zl, sklenáři 19 zl 10 kr. (viz též SOA Třeboň, Vs Orlik, Kostelec nad Vltavou - kniha zádušních a kostelních počtů 1723 - 1780, kn. 778: *...bei Erbauung 2n neuen seithen Oratorien, einen Sacristei, dann eines neues Kirchenrohr ? Loches ?*). Obě boční oratoria byla tedy vystavěna až roku 1777, jak to potvrzují i kostelní počty i inventář kostela z roku 1787 (Viz SOkA Písek, FÚ Kostelec, karton 3 - *... ab anno 1777 ex utraque parte ecclesiae duo oratoria exstructa*).*

15) K roku 1799 je doloženo vsazení kamenného dveřního ostění dveří sakristie - 2 zl 45 (SOkA Písek, FÚ Kostelec, Kniha zádušních a kostelních počtů 1795 - 1858, kn. 86).

16) J. Vinař upozornil na okolnost, že některé středověké krovy postrádaly vazné trámy a paty krokvi byly osazeny v kratších trámčích, připomínající krátkata. Pro podepření takových prvků krovové konstrukce mohly sloužit konzolovitě vyložené bloky v závěru presbytáře, zjištěné v Kostelci nad Vltavou. Za laskavé sdělení, které z časových důvodů již nemohlo být podrobně prezentováno v rámci konference, autoři děkují Ing. Janu Vinařovi.

NEUE ERKENNTNISSE ZUR BAUENTWICKLUNG DER KIRCHE DER GEBURT MARIÄ IN KOSTELEČ AN DER MOLDAU

Vorliegender Beitrag analysiert die Bauentwicklung der Kirche in Kostelec an der Moldau (Bez. Písek), bei der sich im Mittelalter eine Propstei des Benediktinerstiftes in Prag-Břevnov befand. Die ursprünglich romanische Kirche, von der sich ein Teil der südlichen mit Quadern bekleideten Kirchenschiffmauer mit einem zugemauerten Rundbogenfenster erhielt, war am ehesten im zweiten Viertel des 14. Jahrhunderts erweitert, mitrippengewölbtem Querschiff und polygonal abgeschlossenen Presbyterium versehen worden. Eine ungewöhnliche Erscheinung stellen die konsolenartig ausgekragten Steine in der Höhe der Mauerkrone über dem Kirchenabschluss dar, die hätten der Ansicht von J. Vinař gemäß mit der Dachkonstruktion ohne Gebindebalken zusammenhängen können. Die Erforschung präzisierte weiter dank dem gegenseitigen Vergleich der materiellen und schriftlichen Quellen nachmittelalterliche Änderungen der Kirche, d. h. den Bau des Renaissanceturmes und einer der Seitenkapellen, die Dachstuhl-, Fenster-, Seitenoratorien- und Sakristeierrichtung in der barocken Stilperiode. Letzte, nicht grundsätzliche Änderungen der Kirche stammen aus dem 19. Jh.

ABBILDUNGEN

Abb. 1: Kostelec an der Moldau, Kirche der Geburt Mariä. Ansicht von Süden. (Alle Aufnahmen J. Varhaník, 1999 - 2000)

Abb. 2: Kostelec an der Moldau, Kirche der Geburt Mariä. Ansicht des Presbyteriums und des Querschiffsüdarmes von Südosten.

Abb. 3: Kostelec an der Moldau, Kirche der Geburt Mariä, a - Grundriss in der Höhe des 1. Turmstockwerkes. b - Grundriss des Kirchenabschlusses in der Kranzgesimshöhe.

Abb. 4: Kostelec an der Moldau, Kirche der Geburt Mariä. Mauerkrone im Kirchenabschluss mit konsolenartig ausgekragten Elementen über der Gewölberückseite.

Abb. 5: Kostelec an der Moldau, Kirche der Geburt Mariä. Zimmererzeichen auf dem Glockenstuhl.

(Übersetzung J. Noll)